

สติกับความคิด

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้คำถามมันเปรียบเทียบได้ชัดเจนมากนะ มันข้อ ๕๕๕.

ถาม : ๕๕๕. เรื่อง “เรียนถามเรื่องความคิดและขั้นที่ ๕ ครับ”

กราบนมัสการ (เขาบอกว่าคำถามดังนี้) ระหว่างความคิด สติ สมาธิ และขั้นที่ ๕ กระทบ มีความสับสนอยู่เกี่ยวข้องกันอย่างไร? เช่น..

๑. ถ้ามีความคิดแปลว่าขาดสติ จริงหรือเท็จครับ

๒. จากข้อที่ ๑. ถ้าเท็จ อยากเรียนถามว่าความคิดอย่างไรคือยังมีสติ แล้วความคิดอย่างไรคือไม่มีสติครับ เราแบ่งแยกได้ไหมครับ

๓. ความคิดจัดเป็นขั้นที่ ๕ ในขั้นที่ ๕ จริงหรือเท็จครับ หรือว่าความคิดเป็นผลมาจากขั้นที่ ๕ ทำงานร่วมกันครับ ถ้าเปลือกของจิตคือความคิด แล้วขั้นที่ ๕ อยู่ในลักษณะไหน รมกวนอาจารย์อุปมาอุปมัยด้วยครับ

๔. การละความคิดทั้งหมดในชีวิต เช่นถ้าผลอกิดก็ต้องหยุดคิด แบบนี้คือเจริญสติหรือไม่ครับ

๕. เคยได้ยินธรรมะที่ว่า “ให้ทิ้งขั้นที่ ๕” แต่ขั้นที่ ๕ ประกอบด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ คำว่าให้ทิ้งนี้หมายถึงการทิ้งสังขาร นั้นหมายถึงการพยายามไม่คิด หรือปรุ่ความคิด หรือหยุดความคิดปรุ่แต่งทั้งปวง จริงไหมครับ ถ้าไม่จริง การปฏิบัติต่อขั้นที่ ๕ อย่างถูกวิธีคืออย่างไรครับ เช่นรูป เวทนา และวิญญาณ คือกระบวนการการรับรู้ ให้รับรู้เฉยๆ

โดยไม่ปรุงแต่ง ถ้ามีสัญญาที่หักห้ามไม่ให้นำความรู้สึกเดิมๆ หรือความจำมาใช้ แล้วก็พยายามไม่ใช้ความคิดปรุงแต่งต่อไปอย่างนั้นหรือครับ

สำหรับพระอริยะที่ท่านทั้งชั้น ๕ ได้ ปกคิท่านมีมุมมองต่อชั้นทั้ง ๕ อย่างไรบ้างครับ แล้วควรปฏิบัติต่อไปอย่างไรต่อความรู้สึกและความคิดต่างๆ

หลวงพ่ : เพราะว่านี่เขาฟังจากเว็บไซค์บ้าง เขาถึงถามกลับมา เห็นไหม ที่บอกว่า “ความคิดชั้น ๕ เป็นเปลือกของจิต” เปลือกของจิต นี่เราเป็นคนพูดเปลือกของจิตเองไง เขาบอกชั้น ๕ ถ้ามันเป็นเปลือกของจิต แล้วมันเป็นกันอย่างไร?

ไอ้อย่างนี้ถ้ามันปฏิบัติแล้วมันจะรู้ ถ้ายังไม่ปฏิบัติก็นี้แหละ ชั้น ๕ กับจิตมันอันเดียวกันหรือคนละอัน.. แล้วเราบอกว่าชั้น ๕ เป็นเปลือกของจิต เหมือนเปลือกส้มโอ เหมือนมะพร้าวมันยิ่งงไปใหญ่เลย เพราะจิตกับมะพร้าวมันเกี่ยวอะไรกัน จิตกับส้มโอมันเกี่ยวอะไรกัน จิตก็คือจิต ส้มโอก็คือส้มโอ แล้วจิตอะไรเกี่ยวกับส้มโอ ยิ่งเปรียบเป็นส้มโอ ก็เอาส้มโอเป็นตัวตั้งเลย เขาอุปมาอุปมัยเฉยๆ นี่เอาเริ่มต้นเลยใช่ไหม?

ถาม : ถ้ามีความคิดแปลว่าขาดสติจริงหรือไม่ครับ

หลวงพ่ : ไม่จริง ไม่จริง เพราะในพระไตรปิฎก แล้วหลวงตาท่านพูดประจำ

“เราต้องการสติในทุกเมื่อ ในทุกสถาน ในการทำงานทุกอย่าง แม้แต่งานทางโลก นักเรียนมีการศึกษาที่ต้องใช้สติ ต้องปรารธนามีสติ ถ้ามีสติ งานทุกอย่างมันจะเป็นงานที่ประสบความสำเร็จ ถ้าขาดสติงานนั้นจะเสียหาย”

ฉะนั้น ถ้ามีความคิดแปลว่าขาดสตินี้ไม่จริง ไม่จริง เพราะสติก็คือสติ สมาธิก็สมาธิ มันคนละเรื่องกัน มันไม่ใช่เรื่องเดียวกัน สติคือความระลึกรู้ คือมีสติพร้อมสมบูรณ์ มีความตั้งสติ เห็นไหม เราจะเตรียมพร้อมทุกอย่างทำให้ได้ชัดเจนมาก แล้วสติพอตั้งแล้วมันก็เริ่มอ่อนลง เราเพิ่ง เราดูอะไรสักพักหนึ่งมันจะล้า แล้วมันก็จะจางลงเป็นธรรมดา นี่ก็คือเรื่องของสติล้วนๆ

ความคิด! ความคิดก็เป็นความคิด ความคิดถ้าเปลอ ถ้าเปลอคิด เห็นไหม สติไม่ดีความคิดก็มี แต่ความคิดเปลอนั้นเป็นความคิดที่ขาดสติ ความคิดที่มีสติ สติดีมาก ความคิดดีมาก ความคิดนั้นแจ่มชัดมาก.. นี่ความคิดส่วนความคิด สติส่วนสติ แต่ถ้าความคิดบวกด้วยสติ ความคิดนั้นจะ

ชัดเจนมาก ถ้าความคิดนั้นไม่บวกด้วยสติ ความคิดนั้นเปลว ความเผอเรอ นี่ความคิดมันก็คิดได้ตลอดเวลา

ฉะนั้น “ถ้ามีความคิดแล้วขาดสติจริงไหม?”

ไม่จริง สติก็เป็นสติ ความคิดก็เป็นความคิด เพราะสติเป็นสติ ไม่ใช่ทำสมาธิไป ถ้าทำสมาธิแล้วมันฟุ้งซ่านสิ เราบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธนะ พุทโธก็คือความคิด เพราะพุทโธเห็นไหม วิตก วิจาร พุทโธนี่คิดขึ้น

สติคือการระลึกรู้ ที่เราบอกว่าพุทโธซัดๆ พุทโธซัดๆ คำว่าพุทโธซัดๆ มันมีสติพร้อม ถ้าไม่มีสติซัดไม่ได้ ถ้าไม่มีสติมันเปลว มันตกวงค์ มันหายไป แต่ถ้าซัดๆ พุทโธซัดๆ สติมันพร้อมซัดๆ แล้วความคิด เห็นไหม พุทโธ พุทโธก็คือความคิดนั้นแหละ นี่มีทั้งสติ มีทั้งความคิด มีทั้งความรู้ มีทั้งต่างๆ นี่ชัดเจน ความชัดเจนอย่างนี้ในการฝึกหัดของเรา

ฉะนั้น บอกว่า “ถ้ามีความคิดแปลว่าขาดสติ”

ไม่ใช่ นั่นคือความเข้าใจใจ นี่เราจับประเด็นของเรานะ พูดถึงเราจับประเด็นว่าคนถามนี่เข้าใจว่า เข้าใจว่าสติก็คือสติ สมาธิก็คือสมาธิ เราจะบอกอย่างนี้นะ เราจะบอกว่าใช่ สติ.. ตามปริยัตินี้สติ สมาธิ ปัญญามันแยกชัดเจน แต่เวลาทำงาน เห็นไหม อย่างเช่นแวงนี่ แวงมีอะไรบ้างล่ะ? มีมะเขือ มีกะทิ มีน้ำ มีผงชูรส จะแวงไก่ แวงหมู จะแวงเนื้อ แวงอะไรล่ะ? เครื่องแวงกับทุกอย่าง พอมันผสมเป็นแวงขึ้นมาแล้วมันสำเร็จใจ

ฉะนั้น ความคิด เวลาเราคิดขึ้นมา ถ้าความคิดที่มีสติปัญญา เห็นไหม มันมีสติ มันมีสมาธิ มันมีรูป มันมีเวทนา มันมีสัญญา มันมีสังขาร มันมีวิญญาณ มันครบกระบวนการของมัน พอครบกระบวนการของมัน มันถึงออกมาเป็นความรู้สึก มาเป็นความคิดใจ

ฉะนั้น พอเป็นความคิดแล้วเราจะไปแยก พวกนี้แยกไม่ถูก เราแยกไม่เป็นหรอก แยกไม่ถูกด้วย แล้วแยกไม่เป็นอย่างนี้ แยกไม่เข้าใจด้วย เพราะอะไร? เพราะไม่เคยทำความสงบของใจ ไม่เคยรู้ตามความเป็นจริงใจ แต่ถ้ารู้ตามความเป็นจริงแล้วนี่มันจะเข้าใจเรื่องนี้ อย่างเช่นเราจะสอนทำครัว ทำครัวมันต้องมีวัตถุดิบทั้งหมด วัตถุดิบนั้นแหละคือศีล สมาธิ ปัญญา แต่เวลาเราผสมเวลาเป็นไป เห็นไหม เดี่ยวจะพูดไปข้างหน้า ข้อที่ ๕. เวลามันเป็นไป มันเป็นไปอย่างไร?

ฉะนั้น เราจะแยกออกมาให้ชัดเจน นี่ชัดเจนก็ชัดเจนของเรา แต่เวลาทำไปมันมีส่วนผสม มันแบบว่าเกี่ยวเนื่องกันไป

ฉะนั้น “ถ้ามีความคิดแปลว่าขาดสติใช่ไหม?”

ไม่ใช่ ไม่ใช่.. เพียงแต่ถ้ามีความคิด ถ้าสติพร้อม ความคิดชัดเจน แต่ถ้ามันเป็นความ ฟุ้งซ่าน เห็นไหม เวลาเราฟุ้งซ่าน เราเดือดร้อน เราทุกข์ยากนี้เราต้องการความสงบ เราต้องการ การดับความรู้สึกนึกคิดให้จิตมันลงสู่สมาธิ ให้มันปล่อยวางให้หมด การปล่อยวางนั้นนะ อัน นั้นอีกเรื่องหนึ่ง

นี่เขาว่า “ถ้ามีความคิด” ความคิดอะไรล่ะ? คิดดี คิดชั่ว คิดกลางๆ คิดอะไรล่ะ? คิดบวก คิดลบ ถ้าคิดลบนี้ทุกข์มากเลย คิดบวกล่ะ? แล้วถ้าคิดเป็นธรรมล่ะ? แต่ถ้ามีสติล่ะ? ถ้า ไม่อย่างนั้นแล้วปัญญาอบรมสมาธิมันเกิดได้อย่างไร? ความคิดนี้คิดให้สงบก็ได้ นี่มีความคิดเขา เรียกปัญญาอบรมสมาธิ มีสติพร้อมเข้าไป โล่งเข้าไป มันคิดเห็นโทษมันก็ปล่อย คิดเห็นโทษมันก็ ปล่อย ปล่อย ปล่อย เห็นไหม นี่ปัญญาอบรมสมาธิ ความคิดมันคิดให้ปล่อยก็ได้

ฉะนั้น บอกว่า “ถ้ามีความคิดแปลว่าขาดสติ”

ไม่.. สติเป็นสติ สมาธิเป็นสมาธิไม่เกี่ยวกัน นี่ข้อที่ ๑.

ถาม : ข้อ ๒. จากข้อที่ ๑. ถ้าเท็จแล้ว..

หลวงพ่ : ข้อที่ ๑. เขาว่า “ถ้ามีความคิดแล้วแปลว่าขาดสติจริงหรือเท็จ” เห็นไหม ถ้าอย่างนี้ แปลว่าเท็จ ทีนี้พอข้อ ๒.

ถาม : ๒. ถ้าเท็จ! ถ้าเท็จนะ.. อยากเรียนถามว่าความคิดอย่างใดคือมีสติ ความคิดอย่างใดคือไม่มีสติ แบ่งแยกอย่างไร?

หลวงพ่ : (หัวเราะ) โอ้โฮ.. มันก็เหมือนกับเด็กๆ เมื่อกี้ที่กลับไปเลย อยากรู้หรือจะให้ถูก อยากรู้หรือให้ผิด ถ้ารู้หรือให้เรียกรู้ผิด ถ้ารู้หรือให้อยากกินข้าวนี้ถูก

เขาบอกว่า “ถ้าเท็จ ความคิดอย่างใดถึงเป็นความคิดที่ผิด อยากถามว่าความคิดที่มีสติแล้ว เป็นอย่างไร แล้วความคิดที่ขาดสติ”

ความคิดที่มีสติคือเราระลึกรู้ แล้วเราสามัญญ์สำนึกรู้หมด ความคิดนี้มีสติ จับต้องสิ่งใด ชัดเจนมาก คนมีสติทำอะไรก็ถูกต้อง จะผิดพลาดน้อยมาก ผิดพลาดน้อยมาก แต่ถ้าคนขาดสติ เห็นไหม สักแต่ว่าคิด คิดเหมือนกัน คิดไป ทำไปเหมือนกับทำด้วยสัญชาตญาณ นั่นแหละขาดสติ แต่ถ้ามีสติ เราสังเกตสิ เวลาเราคิดอะไรอยู่ ถ้าสติพร้อมนี่ชัดเจนมากเลย แล้วคิดๆ ไปนี่ก็คิดไป แล้วก็ เออ.. ลืม กลับมาคิดใหม่ชัดเจนขึ้นมา

นี่สติเป็นสติ ความคิดเป็นความคิด แต่ร่องสมองเราคิดจนเคยชิน งานในวิชาชีพใครก็ วิชาชีพเขา วิชาชีพใคร เราทำบ่อยครั้งเข้านี่คล่องตัวเลย พอเริ่มต้นกระบวนการมันไปถึงจบเลย นี่แล้วทำบ่อยครั้งเข้ามันเป็นอัตโนมัติเลย แต่ถ้ามีสตินะ พอความคิดชัดเจนขึ้นมา โอ้อโฮ.. ยังเห็น ชัดเจนเข้าไปใหญ่

ฉะนั้น “สิ่งใดเป็นเท็จ”

คำว่าเท็จนี่นะ ความคิดมันเป็นความคิด เพราะความคิดนะ เดียวถ้าถึงจะละชั้น ๕ แล้ว ความคิดกับชั้น ๕ มันคนละเรื่องเลย แต่! แต่มันต้องทำให้จบนะถึงเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าเรายัง เป็นปุถุชนอยู่มันไม่เป็นหรอก อย่างเช่นธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า

ธรรมและวินัย เห็นไหม ธรรมวินัยมันเป็นกิจของจิต พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรม ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไป นี่ใจของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นิพพานไปพร้อมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่ง ที่เหลือคือกิริยา คือวิธีการ พอคือวิธีการบิ๊บเราก็คือศึกษาวิธีการกัน แล้วเราก็อธิบายวิธีการกัน แต่เรายัง ไม่รู้อะไรเลย แต่พอเรารู้บิ๊บเราก็คือจะเข้าใจวิธีการอันนั้นหมดเลย

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราจะฟังแล้วให้เข้าใจนี้ยากมาก แล้วจะไม่เข้าใจ แต่ถ้าปฏิบัติไป แล้วนะ อ้อ! พออ้อขึ้นมาบิ๊บปล่อยหมดเลย แล้วรู้จริงเลย พอรู้จริง เห็นไหม นี่ภาคปฏิบัติมันจะเป็นแบบนี้ ฉะนั้น..

ถาม : ข้อ ๒. จากข้อที่ ๑. ถ้าเท็จ อยากเรียนถามว่าความคิดอย่างไรคือยังมีสติ แล้วความคิด ใดที่ขาดสติ

หลวงพ่ : ความคิดก็คือความคิด ถ้ามีสติมันก็พร้อมหมดแหละ.. สตินะ เดี่ยวเวลาปฏิบัติไป มันจะมีมหาสติอีกนะ มหาสติมันทันความคิดอย่างละเอียดนะ ความคิดโดยปกตินี้ความคิด หยิบๆ นะ ความคิดอย่างหยาบคือขั้นอย่างหยาบไง เดี่ยวจะละเอียดเข้าไปนะ

แล้วอย่างเช่นความคิดอย่างละเอียดสุด เวลากรมราคะมันจะเกิดขึ้น กรมราคะนะ เราไป มองกันว่าที่นั่นเป็นกรม ที่นี้เป็นกรม เราไม่ได้มองหรือกว่ามันไหวในใจนี้เป็นกรม ถ้าใจมันไหว นี่มันรู้ทันหมดนะ อย่างเช่นครูบาอาจารย์ เห็นไหม พอความคิดมันจะขยับ แน่ะ! แน่ะ! แน่ะ! เขาเรียกเสวยอารมณ์ไง นี่มันไม่เสวยคือใจมันไม่คิด พลังงานคือตัวจิตมันไม่คิด ความคิดกับจิต มันอยู่ด้วยกันแต่มันไม่คิดไง

จะนั่น ต่อไป..

ถาม : ข้อ ๓. ความคิดจัดเป็นสังขารในขั้น ๕ จริงหรือเท็จครับ หรือว่าความคิดเป็นผลมาจากขั้น ๕ ทำงานร่วมกันครับ ถ้าเปลือกของจิตคือความคิด แล้วขั้น ๕ อยู่ในลักษณะไหน ครอบคลุมท่านอาจารย์อุปมาอุปมัยด้วย

หลวงพ่ : เราเห็นภาพนะ เวลาเราเห็นภาพนี้ แล้วเราไม่เข้าใจภาพนั้น เราเคยเห็นไหม เราเคยเห็นภาพ เห็นอะไร เราเห็นอยู่ แต่เราไม่รู้ว่าเป็นอะไร? ทุกคนเคยเป็นอย่างนี้ไหม? เวลาเห็นอะไร หรือได้ยินเสียง ได้ยินเสียงนี้รู้ว่าเสียงนะ แต่ไม่รู้ว่าเป็นเสียงอะไร? แต่ถ้าเรามีสติปั้บเสียงนี้ชัดเจน มากเลย เห็นไหม เสียงคือเสียงอะไร? เสียงดี เสียงชั่ว เสียงเขาตมินนินทา เสียงเขาส่งเสริมเราจะรู้เลย ภาพก็เหมือนกัน นี่สิ่งนี้ขั้น ๕ ถ้ามันสักแต่ว่า เห็นภาพไหม? เห็น แต่ไม่รู้ ไม่รู้ว่าภาพอะไร

นี่เิงเขาบอกว่า ถ้าขั้น ๕ กระบวนการไป ให้อุปมาอุปมัยว่าถ้าขั้นไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น แล้วความคิดมันคืออะไร? ความคิดคือขั้น ๕ มันสมบูรณ์ สมบูรณ์นะ รูป.. รูปคือพลังงาน มันแสดงตัว เวทนาใช่ไหม? รูป เวทนา.. เวทนามันมีรสชาติ นี่เวทนาคือสุข ทุกข์เฉยๆ เวทนาคือรสชาติ นี่สัญญารสชาติอะไร? สัญญารสชาติอะไร? สังขารพอรู้อะไรปั้บมันก็ปรุง ปรุงวิญญาณ รับรู้มันเป็นกระบวนการ นี่ขั้น ๕ มันจะหมุนไป

พอขั้น ๕ หมุนรอบหนึ่งก็มีความคิดอันหนึ่ง นี่รูปของจิต.. แล้วขั้น ๕ นี้พอรูปของจิต มันเกิดขึ้นมาใช่ไหม? มันก็ส่งต่อ เกี่ยวเนื่อง เห็นไหม รูปอะไร? เรื่องอะไร? เสียงอะไร? มันก็ เกี่ยวเนื่องกันไป นี่อุปมาอุปมัยว่าขั้น ๕ มันเป็นแบบนี้

ฉะนั้น เวลาจิตสงบแล้วนี่ เขาจับได้ถึงแยกได้ใจ แยกว่านี่เป็นรูป นี่เป็นเวทนา นี่เป็น สัญญา นี่เป็นสังขาร นี่เป็นวิญญาณ พอแยกออกความคิดมันก็ไม่ไป แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรม สมาธิ มันใช้ปัญญาไล่เข้าไปมันหยุดๆ หยุดนี้มันไม่มีเหตุผลไง หยุดนี้ใช้ปัญญา ปัญญามันก็ เป็นเหตุผลจากข้างนอก เหตุผลว่าคิดเรื่องอะไร? คิดเรื่องไร้สาระ คิดเรื่องไม่เป็นเรื่อง มันก็หยุด มันก็หยุด เห็นไหม หยุดเฉยๆ แต่มันยังจับตัวไม่ได้

พอมันหยุดบ่อยๆ นี่คือปัญญาอบรมสมาธิ พอสมาธิมันตั้งมันๆ บ๊ีบ พอมันจะแสดงออก มันจะเสวยอารมณ์มันก็จับได้ พอจับได้ นั่นละคือจิตเห็นอาการของจิต ถ้าจิตสงบแล้วนะเห็น ความคิด นี่เห็นความคิด ไอ้ความคิดเป็นเราไง เริ่มต้นนี้ความคิดเป็นเรานะ เพราะเรายังทำ อะไรไม่เป็น ความคิดแบบว่าจิตยังไม่สงบ ถ้าจิตมันสงบนะ สงบจากความคิดไป

นี่ความคิดเป็นเรา แต่มันสงบจากความคิด เพราะความคิดมันปล่อยขั้น ๕ พอปล่อย ขั้น ๕ มันเข้ามาสู่พลังงาน มาสู่จิต พอมาสู่จิตมันก็ปล่อยขั้น ๕ ขั้น ๕ ถึงไม่ใช่จิต จิตถึง ไม่ใช่ขั้น ๕ จิตถึงเป็นเปลือกของจิตไป

เปลือกของจิตๆ คือตัวจิตเป็นตัวพลังงาน ตัวความคิดคือการกระทำของมัน พอมัน ปล่อยเข้ามามันก็เป็นขั้น ๕ มันก็เป็นจิต จิตมันก็ปล่อยขั้น ๕ พอปล่อยขั้น ๕ มันสงบของ มันบ่อยครั้งเข้า พอมันจะเสวยอารมณ์มันจับได้ มันรู้ใจว่ามีเราจับของสิ่งใด จิตมันเสวย อารมณ์มันก็จับสิ่งนั้น พอจับสิ่งนั้นบ๊ีบนี้จิตเห็นอาการของจิต.. คือจิตจับสิ่งใด จิตเห็นสิ่งนั้น พอเห็นสิ่งนั้นมันก็พิจารณาของมันไป นี่ใจมันถึงที่ขั้น ๕ ได้ มันถึงว่าเปลือกของจิต เปลือก ของจิต เปลือกของจิตแน่นอน

ทีนี้พอมันจะมีปัญหา มีปัญหาว่า อ้าว.. ก็ในปริยัติบอกว่า... ก็นั่นมันตำราใจ แต่ถ้าเป็น ความจริง เห็นไหม

นี่เขาว่า “อุปมาอุปมัยว่าถ้าเปลือกของจิตเป็นความคิด แล้วขั้น ๕ อยู่ในลักษณะใด”

นี่ถ้าเปลือกของจิต.. เปลือกของจิตก็คืออารมณ์นี้แหละ แต่เวลาเราจับเปลือกไข่มุ่ยใหม่ อย่างเช่นเราจับส้ม หยิบส้มนี้ ส้มที่เราซื้อมาใหม่ๆ ยังไม่ได้แกะเปลือก เราหยิบส้มนี้เราหยิบอะไร? เราก็กินส้มทั้งใบไข่มุ่ยใหม่? หยิบส้มทั้งใบ มันก็หยิบที่เปลือกไข่มุ่ยใหม่? เปลือกของจิตมันก็คือเปลือกไข่มุ่ยใหม่? แต่ในเปลือกนั้นก็มีเนื้อส้มอยู่ข้างในไหม? นี่คำว่าเปลือกของจิตมันก็หุ้มจิตอยู่

ฉะนั้น พอขันธ์ ๕ เราจะปฏิเสธว่าไม่มีจิตไม่ได้หรอก เพราะมันหุ้มจิตอยู่ มันหุ้มจิตอยู่ แต่เวลาเราพิจารณาเข้าไปมันจะลึกเข้าไป แล้วมันลึกเข้าไป มันผ่านจากขันธ์เข้าไปมันเป็นจิต แล้วมันปล่อยจิตได้ มันปล่อยขันธ์ ๕ ได้ไง มันถึงว่าเปลือกของจิต

คนที่ทำได้ คนที่ทำได้นะ.. ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติเรื่องนี้ละเอียดมาก กรณีอย่างนี้ส่วนใหญ่จะเป็นปัญญาวิมุตติ แต่ถ้าเป็นเจโต เจโตนี้จิตมันเห็นภาพ เห็นไหม ที่ว่าเห็นภาพแล้ววิภาค ขยายส่วนแยกส่วน อันนี้มันคนละแนวทางกัน

ฉะนั้น อุปมาอุปมัยก็บอกว่า “เหมือนกับส้มกับเปลือกส้ม” แต่ส้มกับเปลือกส้ม ส้มนี้เป็นอุปมาอุปมัยนะ แต่เวลาจิตนี้มันพร้อมมาหมด มันพร้อมมาหมด แต่เพราะตัวจิตมันจะแก้ตัวจิตเอง มันถึงหลุดเข้ามา หลุดเข้ามาจนมันเป็นสมาธิ.. สมาธิไม่ใช่ขันธ์นะ ขันธ์เป็นขันธ์ ขันธ์ ๕ นี้เป็นขันธ์ เวลาสมาธิมันลึกกว่าขันธ์เข้าไป มันถึงปล่อยขันธ์ได้ มันปล่อยขันธ์สู่ตัว เพราะมันสงบ มันปล่อยหมด

ฉะนั้น สมาธิถ้ายังเป็นขณิกะ อุปจาระนี้ยังคิดอยู่ ยังมีความคิดอยู่ ถ้าเป็นอัปปนาที่ปล่อยหมดเลย สักแต่ว่าเลย พลังงานเฉยๆ เลย พลังงานเฉยๆ ถึงทำอะไรไม่ได้ไง เพราะมันไม่มีจิตเห็นไหม มันไม่มีขันธ์ ๕ ใจ มันจับต้องกันไม่ได้ไง พอมันคลายตัวออกมามันถึงจับขันธ์ ๕ นี้ไง ที่ว่าระหว่างเปลือกของจิตกับจิตมันต่างกันอย่างไร? นี่พูดถึงว่าอุปมาอุปมัย เห็นไหม

ถาม : ข้อ ๔. การละความคิดทั้งหมดในชีวิต เช่นถ้าผลอกิดก็ต้องหยุดคิด แบบนี้คือการเจริญสติหรือไม่ครับ

หลวงพ่ : ไม่เลย.. ไม่เลย เห็นไหม นี่เขาบอกว่า “ถ้าผลอกิดต้องหยุดคิด” ผลอกิดมันก็ผลอกิด ใจ ความคิดมันก็คือความคิด

“นี่ถ้ามีสติต้องหยุดคิดใช่ไหมถึงเป็นการเจริญสติ”

ถ้าหยุดคิดหยุดอย่างไรล่ะ? แต่ถ้ามันมีสติ สติมันพื้กลับมาก เผลอก็คือเผลอ คิดก็คือคิด มันคนละเรื่องกัน ความคิดก็คือความคิด สติก็คือสติ แต่การทำสมาธิมันต้องจิตนี้ การฝึกสติมัน ระลึกรู้ใช่ไหม คิดเรื่องสิ่งใด แล้วพอมันจางไปเราก็คือฝึกของเรา เราเกาะได้ เห็นไหม พอเกาะได้ เหมือนกับเขาเพาะกาย เขาเพาะกายเขาจะพื้พู่ร่างกายของเขา แล้วเวลากล้ามเนื้อมันเกิดขึ้นมา มันมีกล้ามเนื้อขึ้นมา มีต่างๆ ขึ้นมา มันแข็งแรงขึ้นมาเพราะอะไรล่ะ? เพราะเขาออกกำลังกาย

นี่ฝึกสติ! ฝึกสติ! ฝึกสติ! นี่เราฝึกซ้ำๆๆ จิตมันก็เหมือนกับร่างกายมันเข้มแข็งขึ้นมา สติมันเข้มแข็งขึ้นมา พอเข้มแข็งขึ้นมา มันเกี่ยวอะไรกันล่ะ? ความคิดก็คือความคิด ความคิดมันเป็นขั้น มันเป็นสังขารขั้น สติก็คือสติ สมาธิก็คือสมาธิ มันคนละเรื่องหมดเลย แต่เวลาฝึกหัด มันต้องอาศัยกันไง ถ้าไม่อาศัยกันจิตมันทำงานอย่างไร?

อย่างเช่นคนบ้า คนบ้าเขาขาดสติ เห็นไหม เขาจะมีสติเหมือนเราได้ไหม? เขาจะมี ความคิดเหมือนเรา เขาจะควบคุมตัวเขาได้ไหม? ไม่ได้ เพราะเขาขาดสติไป นี่เขามีจิตเหมือนกันแต่มันขาดช่วงกันไป แต่เราไม่ใช่คนบ้า เรามีสติ เห็นไหม นี่มันเผลอ.. มันเผลอก็ก็น่าไป เผลอก็ก็น่าไป เผลอก็ก็น่าไป แต่มันเหมือนคนเพาะกายที่ร่างกายเขาเข้มแข็งมาก เขาประกวดการเพาะกายของเขา

จิตของเรา ถ้าเราฝึกหัดจนเป็นอย่างนั้นนะ เรื่องเผลอนี้มันค่อยๆ จางไปจนหายไป มันจะชัดเจนของมัน มันไม่เกี่ยวกัน ไอ้หยุดคิดหรือไม่หยุดคิด ไอ้หยุดคิดนี่มันเป็นโหวด เพราะว่าการหยุดคิด.. นี่เช่นมันเป็นอย่างนี้ ถ้าหยุดคิดนี่มันก็ยกหลวงปู่ดุลย์อีกแหละ หลวงปู่ดุลย์บอก

“คิดเท่าไรก็ไม่รู้ต้องหยุดคิด แต่ก็ต้องใช้ความคิด”

นี่เวลาหยุดคิด แต่ก็ต้องใช้ความคิด เห็นไหม เพราะความคิด ปัญญาที่ตัดทิ้งไม่ได้ ความคิดนี้ความคิดในระดับใด ความคิดของเด็กมันก็คิดในมุมมองของเด็ก เด็กมันจะคิดเรื่องอะไรล่ะ? มันก็คิดแต่เรื่องรวมหัวกันไปหลอกพ่อแม่แอบไปเที่ยว ก็เท่านั้นแหละเด็กคิด ถ้าผู้ใหญ่คิด ผู้ใหญ่คิดมันก็ต้องสร้างเนื้อสร้างตัว ถ้าปู่ ย่า ตา ยายคิด ก็บอกว่าครอบครัวของเราก็คืออยากให้มีเข้มแข็ง คุณแลตั้งแต่ลูกตั้งแต่หลาน นี่ความคิดของใครล่ะ?

ฉะนั้น ถึงว่า “คิดทำอะไรก็ไม่รู้ต้องหยุดคิด แต่การหยุดคิดก็ต้องใช้ความคิด”

ฉะนั้น พอต้งใช้ความคิด ความคิดมันอยู่ในขั้นตอนไหน? อยู่ในระดับไหน? นี่ขั้นของ โสดาบัน.. โสดาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค ความคิดนี้ ๔ ขั้นไม่เหมือนกัน แตกต่างกันทั้งนั้นแหละ ฉะนั้น บอกว่าหยุดคิดแล้วไม่คิดอะไรเลย นี่ไม่คิดขั้น โสดาบัน แล้วสกิทาคามี ขึ้นอนาคามี ขึ้นอรหัตต์ล่ะ?

ไม่คิดขั้น โสดาบัน โสดาบันก็ไม่มี มันต้องมีคิดขั้น โสดาบัน แล้วถ้าคิดขั้น โสดาบันจบแล้วนะ มันก็แค่ โสดาบันนะ มันไปไหนไม่รอดหรอก มันต้องคิดขั้นของสกิทาคามีอีกต่างหาก แล้วมันก็ไปคิดขั้นของอนาคามี แล้วมันก็ไปคิดขั้นของอรหัตต์ แล้วความคิดนี้เป็นความคิดอย่างไรล่ะ?

ความคิดนี้มันเป็นมรรคญาณ มรรคญาณเพราะความคิดเฉยๆ มันไม่มีหรอก ความคิดมันเกิดจากจิต ถ้าจิตไม่สงบนะมันก็คิดเป็นโลกียะ แต่ถ้าจิตสงบมันคิดเป็นโลกุตระ ถ้าคิดเป็นโลกุตระนี่สังขารปรุงแต่ง มันมีสมาธิรองรับ ฉะนั้น พอมันคิดเป็นมรรค เป็นมรรคเพราะอะไร? เพราะงานชอบ เพียรชอบ มันชอบธรรมของมัน ถ้าชอบธรรมของมันแล้ว พอกระบวนการมันชอบธรรมแล้ว พอเข้าไปแล้วนี่มันจะรู้ของมัน

ฉะนั้น บอกว่า “การละความคิดทั้งหมดในชีวิต ถ้าผลอดคิดต้องหยุดคิด”

นี่คำถามนะ.. “แบบนี้คือการเจริญสติหรือไม่”

ไม่ทั้งนั้นแหละ.. ฉะนั้น ถ้าสงสัยแล้วให้วาง ทำความสงบของใจ โดยปัญญาอบรมสมาธิ หรือสมาธิอบรมปัญญา แล้วพอปัญญามันเกิดขึ้นมา นี่คำถามที่ถามๆ มาจะเข้าใจหมดเลย เพราะมันเป็นไปโดยข้อเท็จจริงในใจ ถ้าใจมันเป็นความจริงแล้วนะ ใจคำถามนี้มันเลยไม่สงสัยใจ

นี่พูดถึงว่า “การละความคิดทั้งหมดในชีวิต ถ้าผลอดสติต้องหยุดคิด แบบนี้เป็นการเจริญสติหรือไม่”

ไม่! ความคิดก็คือความคิด ระลึกรู้ต่างหากคือการเจริญสติ ระลึกรู้ๆ พอมันผลอปปัสติ มา พอสติมาปั้มมันก็มีสติพร้อม แล้วมันก็เจริญสติไป ถ้าหยุดคิดเลยมันก็เหมือนกับหักพรวดด้วยเข้า คือเลิกทำ แล้วมันได้อะไรต่อไป

ถาม : ข้อ ๕. เคยได้ยินธรรมะที่ว่า “ให้ถึงขั้น ๕” แต่ขั้น ๕ ประกอบไปด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ คำว่าทั้งนี้หมายถึงการถึงสังขาร นั้นหมายถึงการพยายามไม่คิด หรือหยุดความคิดปรุงแต่งทั้งปวงจริงไหมครับ ถ้าไม่จริงแล้ว การปฏิบัติต่อขั้น ๕ อย่างถูกวิธีคืออย่างไรครับ เช่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กระบวนการรับรู้ ให้รับรู้เฉยๆ ไม่ปรุงแต่ง ถ้ามีสัญญาที่หักห้ามไม่ให้นำมาความรู้สึกเดิม

หลวงพ่ : นี่คือการเห็นเขามีตั้งค์ใจ นี่ความคิดอย่างนี้วิทยาศาสตร์นะ เห็นโยมมีตั้งค์ใจไหม เราก็อยากมีตั้งค์ เราก็จะพิมพ์แบงก์มาให้เหมือนโยม เห็นโยมมีตั้งค์ เราก็ซื้อกระดาษมาเลยนะ เราจะพิมพ์แบงก์ เขามีล้านหนึ่ง เราจะพิมพ์ล้านหนึ่ง เขามีสองล้านเราจะพิมพ์สองล้าน แล้วมันเป็นแบงก์ได้ไหมล่ะ? เราพิมพ์เองนี่เป็นแบงก์ปลอมหมดเลย

นี่การถึงขั้น ๕ เห็นไหม นี่การถึงขั้น ๕ ในคำนิยามหมายถึงอย่างไร? แล้วทั้งอย่างไร? นี่เขาบอกว่าปรุงแต่งแล้วเราก็ไม่ปรุงแต่งใจไหม? เราไม่ปรุงแต่ง เวทนาก็คือเวทนาใจไหม? พอถึงเวลาเราก็ไม่คิด เราก็หยุดคิด

นี่คิดแบบวิทยาศาสตร์ใจ คิดแบบวิทยาศาสตร์ เห็นไหม แต่ถ้าคิดแบบธรรม.. คิดแบบธรรมนี่ใจ กว่าจะถึงขั้น ๕ ได้ เรามีขั้น ๕ เต็มตัว เรามีความคิดอยู่เต็มตัว เรามีสัญชาตญาณ อยู่เต็มความรู้สึก สัญชาตญาณของเรานี้เป็นโลกีย์ปัญญา คือความรู้สึกนึกคิดของเราเป็นสามัญสำนึกทั้งหมดเลย แล้วเราต้องเริ่มกระบวนการของมันด้วยการทำความสงบของใจ ใจเริ่มสงบของมันเข้ามา

เหมือนกับเราเห็นเขามีเงิน มีแบงก์ เราอยากมีแบงก์เราก็ต้องทำงานของเรา เราอยากจะมีแบงก์เราก็ต้องทำธุรกิจของเรา ทำธุรกิจของเรา มันได้ผลตอบแทนมาให้มาเป็นแบงก์ เขาให้มาเป็นแบงก์ นี่ก็เหมือนกัน เราอยากจะมีถึงขั้น ๕ เราต้องทำความสงบของใจเข้ามา ไม่ใช่ว่าอยากถึงขั้น ๕ ก็ไปถึงขั้น ๕ แล้วเอาอะไรไปทิ้งล่ะ? ทิ้งตรงไหนล่ะ เอาอะไรไปทิ้ง?

นี่ก็เหมือนกัน เห็นเขามีตั้งค์ ก็จะไปพิมพ์ตั้งค์กับเขาเลย เขามีตั้งค์เพราะเขาทำงาน เขาทำธุรกิจของเขา เขาทำหน้าที่การงานเขาถึงได้ตั้งค์มา อยากถึงขั้น ๕ ก็ต้องมาทำความสงบของใจ กลับมาทำความสงบของใจ พอใจสงบแล้ว จากที่สามัญสำนึกนี้ ขั้น ๕ เป็นเรา ทุกอย่างเป็น

ขั้น ๕ หมด พอสงบเข้ามาที่ปล่อยขั้น ๕ พอปล่อยขั้น ๕ เสร็จแล้ว พอปล่อยขั้น ๕ แล้ว มันก็เป็นสมาธิ

สมาธิ นี่สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ เราบอกเราจะทำงาน เราฟิตเต็มที่เลยนะ อู้อู.. แข็งแรงเต็มที่เลยจะทำงานๆ แต่ไม่มีงานทำก็ไม่มีแรงเหมือนกัน โอ้อโฮ.. ฟิ้นฟูตัวเองนะ โอ้อโฮ.. ตัวเองนี่แข็งแรงมาก มีปัญญามาก ทุกคนถ้าทำธุรกิจต้องร่ำรวยมาก แต่ไม่ได้ทำ ไม่ได้ทำก็ไม่ได้

จิตสงบขนาดไหน จิตพิจารณาโดยปัญญาอบรมสมาธิ สมาธิอบรมปัญญาก็ได้มันปล่อยเข้ามา แต่ถ้ามันยังไม่สลายอารมณ์ ถ้ามันยังจับกาย เวทนา จิต ธรรมไม่ได้ นี่ถ้ามันจับกาย เวทนา จิต ธรรมนะ จับจิต จิตคืออะไร? จิตก็คือขั้น ๕ จิตธรรมารมณ์ เห็นไหม จิต.. เวทนา นี่เวทนามีรูป มีเวทนา มีสัญญา สังขาร วิญญาณของมัน มันก็มีขั้น ๕

นี่พิจารณามัน พิจารณามัน เห็นไหม เวลาจิตเห็นอาการของจิต เห็นอาการคือเห็นจับความคิดได้ จับความคิดได้ต้องวิปัสสนามัน คือแยกแยะมัน อะไรเป็นเวทนา? เวทนาเกิดขึ้นมานั่นล่ะคือรูป รูปพร้อมแล้ว ความปวดนั่นคือรูป รูปของความปวด แล้วในความปวดคืออะไร? ปวดคือความทุกข์ คือทุกข์เวทนา ทุกขเวทนามันเป็นอย่างไร? ทุกขเวทนาเพราะเรารู้ว่าปวดอย่างนี้สัญญา

ปวดๆ อย่างนี้เขาเรียกสัญญา เพราะไม่มีสัญญามันจะปวดๆ อย่างนี้ไม่ได้ พอปวดๆ อย่างนี้บีบ ทำไมถึงปวดล่ะ? ปวดเพราะสังขารมันก็ปรุง มันปวดเพราะนั่น.. เพราะนั่น.. เพราะนั่น.. มันยังปวดเข้าไปใหญ่เลยเพราะสังขารมันปรุง สังขารปรุงเสร็จแล้ววิญญาณก็รับรู้ใช่ไหม? มันปวดเพราะเหตุอื่นๆ เห็นไหม นี่มันก็คือขั้น ๕

ถ้าเราพิจารณาเวทนาจนมันปล่อย ปล่อยเวทนา เห็นไหม ปล่อยขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ๕ นี่ทั้งขั้น ๕ นี่ทั้งขั้น ๕ มันปล่อยๆ ปล่อยสมุจเฉทจนมันขาด ขาดมันก็ทิ้ง พอทิ้งไปแล้ว พอมันขาดบ่อยครั้งเข้ามันตึงคอปทาน แล้วมันสมุจเฉทปทาน นี่การทิ้งขั้น ๕ ใจ

การทิ้ง การปล่อยขั้น ๕ มันต้องปล่อยโดยข้อเท็จจริง ปล่อยโดยวิปัสสนาญาณ นี่ถ้าจิตสงบเข้ามา สมถะคือทำจิตสงบเข้ามา อันนี้คือทำสมถะ.. ถ้าไม่มีสมถะ ไม่มีตัวตน ไม่มีจิต มันจะ

ไปวิปัสสนาของใคร? เพราะการทำนี่มันต้องเป็นการชนะตนเอง เห็นไหม ถ้าตนเองไม่ชนะตนเอง ตนเองไม่มีผู้วิปัสสนา มันจะเอาอะไรมาวิปัสสนา

นี่พอจิตมันสงบแล้ว พอมันจับได้ พอมันวิปัสสนา เห็นไหม มันปล่อย ปล่อย ปล่อย.. จนถึงเวลาที่สุขมันขาดนะ นี่เวลามันขาดไป ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ นี่ใจชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ เพราะเวลามันปล่อยแล้วมันหายไป ไม่มีเลย จิตเด่นชัดมาก

ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ มันไม่ปวด.. มันไม่ใช่ไม่ปวด มันไม่ใช่ไม่พอใจ มันไม่มีสิ่งใดเลย เห็นไหม นี่ไม่ใช่ทุกข์มันก็ปล่อยหมด พอปล่อยหมด มันปล่อยบ่อยครั้งมันถึงขาด พอขาดมันก็ทิ้งชั้น ๕ ได้สมบูรณ์.. นี่วิธีการไง วิธีการทำที่ถูกต้องนะ แต่ความเข้าใจของผู้ถาม เห็นไหม เขาบอกว่า

“ถ้ามันเกิดขึ้นก็พยายามไม่คิด หรือการหยุดคิดปรุงแต่งทั้งปวงจริงไหมครับ ถ้าไม่จริง..”

หยุดคิด หยุดปรุงแต่ง คิดเท่าไรก็ไม่รู้ต้องหยุดคิด หยุดคิดก็เป็นโสดาบัน.. อย่างนั้นเรานั่งเฉยๆ เราก็เป็นโสดาบัน พยายามไม่คิดมัน พยายามไม่คิด.. ไม่ใช่ ต้องเข้าเผชิญหน้ากับมัน ต้องเข้าเผชิญหน้า ถ้าจิตสงบแล้วต้องเข้าเผชิญหน้ากับมัน พอเผชิญหน้าจนมรรคญาณมันต่อสู่เห็นไหม ระหว่างกิเลสกับธรรมมันต่อสู่กัน จนแพ้ชนะกันแล้ว พอมันขาดไปแล้วนะหลวงตา ท่านใช้คำนี้ เวลาเวทนามันขาดไปแล้วท่านบอกว่า

“แล้วต่อไปนี่มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราอีกวะ”

เวทนาวิกฤติขนาดไหนเราก็ได้ผ่านมันมาแล้ว มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอก เห็นไหม เวลามันขาดไปแล้วมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกอีก มันไม่มีแล้ว นี่พอสิ่งใดมา มันทั้งหมด มันก็จบ

นี่พูดถึงเขาบอกว่า “วิธีการให้ทิ้งชั้น ๕ ทิ้งอย่างไร?”

ไม่ได้ทิ้ง ชั้น ๕ นี่ความจริงคำว่าทิ้งมันเป็นเวลาคำสอนไง เวลาลูกศิษย์กำลังประพฤติปฏิบัติกัน แล้วไปดีใจ บางทีพอพิจารณาไปแล้วไปยึดติด ไปพอใจ ไปนอนจม นี่ครูบาอาจารย์บอก “ต้องทิ้งมัน ต้องฆ่ามัน ต้องทำลายมัน” นั่นนะมันเป็นระดับ ระดับของผู้ที่ภาวนามาระดับ

นั่น แล้วเวลาไปตามครูบาอาจารย์นะ มันก็อย่างเช่นพวกเด็กๆ มานะ ไม่ใช่ทิ้งนะ ต้องหามันให้เจอก่อนนะ

เริ่มต้นเราต้องทำความเข้าใจแล้วหามันให้เจอ พอหามันเจอแล้วเอามันมาไตร่ตรองพิจารณา พอพิจารณาถึงที่สุดแล้วมันต้องทำลายมันคือการทิ้ง การทิ้ง แต่เวลาพอเราไปพิจารณามันใช่ไหม? พอเราได้ผลงานใช่ไหม? เรานี้เป็นผลงานของเรา เราก็ถือไว้เลย เห็นไหม

ตามธรรมชาติบอกว่า “ถ้ารู้แล้วให้ปล่อย ให้อ้าง ฐึ่แล้วไปติดความรู้ของตัวเอง” พอเวลาไปติดความรู้ไป พอเรารู้มาก เราเข้าใจมาก กลัวถ้าทิ้งแล้วเดี๋ยวจะไม่เข้าใจ เดี่ยวจะไม่มีอะไรไปสอนลูกศิษย์ มันห่วงหน้าพะวงหลัง แต่ถ้ามันทิ้ง มันปล่อย..

ฉะนั้น คำว่าทิ้งมันเป็นระดับหนึ่ง แต่เริ่มต้นเราต้องแสวงหาก่อน เราแสวงหาให้เจอความจริง แต่เราไม่เจอความจริงสิ เราไปเจอแต่ความจำ ไปเจอแต่ความเข้าใจ แล้วเราไปเจอแต่ความเข้าใจว่าเป็นแบบนี้ก็คือนั่งพักหนึ่ง พอเดี๋ยวบอก เออ.. ไม่ใช่ นี่ทุกข้ออีกแล้ว พอใช้ปัญญาไปมันก็ไปเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง เออ.. เจอความจริงอีกแล้ว พอใช้ปัญญาบ่อยครั้งเข้ามันเห็นข้อบกพร่อง เออ.. ไม่ใช่ พอไม่ใช่ก็คัดลอกอีกแล้ว ก็พิจารณาไป ลึกเข้าไปอีก เออ.. เป็นความจริงอันนั้นแล้ว

อันนี้เป็นความจริงแล้ว พิจารณาเข้าไปว่าเป็นความจริง พอปัญญามันไล่ไปเรื่อยๆ นะ พอถึงที่สุดมันต้องไปจนกระบวนการมันจบสิ้น พอถึงที่สุดจบสิ้น เวลามันขาด เออ.. ให้อันที่ว่ามันจริงอย่างนี้ จริงอย่างนี้ พอมันใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันละเอียดกว่ามันก็ซ่อนตัวอยู่ พอมันแสดงตัว มันก็แสดงตัวออกมาหยาบๆ มันก็สู้เต็มที่ พิจารณาเข้าไปอีก เข้าไปถึงที่สุดเวลามันขาดนะ จบ ที่นี้ไม่มีอีกแล้ว พอไม่มีมันละทิ้งขั้น ๕ ได้ตามความเป็นจริง

ถาม : สำหรับพระอรหันต์ที่ถึงขั้น ๕ ได้ ปกติท่านมีมุมมองต่อขั้น ๕ อย่างไรบ้างครับ แล้วควรปฏิบัติอย่างไร

หลวงพ่ : ท่านมีมุมมองต่อขั้น ๕ ด้วยความเห็นคุณ เห็นคุณของขั้น ๕ ใจ ดูเวลาขั้น ๕ เห็นไหม เวลาใช้บ่อยครั้งเข้า อย่างเช่นความคิด ความปรุง ความแต่งมันเสื่อมไปนะ เวลาจำ

ไม่ได้ใช้ใหม่ฉันมันเริ่มชราภาพลง เวลาฉันชราภาพลงท่านก็ยังคงดูแลรักษา ท่านถึงบอกว่า ท่านเห็นคุณของฉัน ๕ นะ เห็นคุณของการเกิดเป็นมนุษย์ เห็นคุณทั้งหมดเลย

มันเป็นคุณนะ แต่เริ่มต้นที่เราเห็นโทษของมัน เห็นโทษเพราะเรามีกิเลส เรามีอวิชชา อวิชชาใช้ฉัน ๕ ไปทำดี ทำชั่ว ทำต่างๆ แต่เราก็ใช้สติปัญญาไตร่ตรองใคร่ครวญในฉัน ๕ จนฉัน ๕ มันสะอาดบริสุทธิ์ เพราะ! เพราะฉัน ๕ นี้ไม่ใช่กิเลส แต่ค้นหาความทะยานอยากมันก็ใช้ฉัน ๕

ฉัน ๕ นี้ละ เวลากิเลสมันใช้ มันก็ใช้ความคิดนี้ไปกดไปโกง ไปทำลายคนอื่น แต่เวลาธรรมมันใช้นะ มันก็ใช้ฉัน ๕ นี้แหละ เอาฉัน ๕ นี้ไปทำคุณงามความดี เวลาครูบาอาจารย์ ท่านเทศน์ ท่านก็เทศน์ผ่านฉัน ๕ นี้แหละ ถ้าไม่เอาฉัน ๕ คุณสิเวลาหลงตาท่านเทศน์ท่านบอกว่า

“เดี๋ยวนี้รถมันชราภาพแล้ว ชาติฉันมันเสื่อมสภาพ”

ฉัน ๕ มันเสื่อมสภาพ ความจำมันก็น้อยลง ความรู้สึกนึกคิดมันหดสั้นลง หดสั้นลง จนจิตมันไม่ยอกคิด จนจิตมันไม่ยอกแสดงออก ถ้าจิตมันไม่แสดงออก ครูบาอาจารย์จะเทศน์ได้อย่างไร? ครูบาอาจารย์จะเอาอะไรมาสอนเรา เวลาภาษาสมมุติที่ภาษาผ่านฉัน ๕ นี้แหละ ผ่านมาเป็นภาษา แต่ตัวภาษามันไม่ใช่โทษ แต่ค้นหาความทะยานอยาก การใช้ภาษาหลอกลวง เขาคือตัวโทษ

กิเลสค้นหาความทะยานอยากมันใช้ฉัน ๕ ออกไปสื่อเพื่อไปหาผลประโยชน์ นี่คือกิเลส คือตัวโทษ แล้วเราพิจารณาจนมันปล่อย จนชำระกิเลส กิเลสมันขาดไป ฉันมันก็คือฉัน อย่างเดิม ฉันมันก็คือฉันอย่างเดิม เวลาพระอรหันต์นะ ภาราหะเว ปัญจักขันธา ฉันนี้เป็นภาระ เป็นการบำรุงรักษา ฉัน ๕ ไม่ให้โทษใคร ฉัน ๕ ไม่ได้ให้คุณ ให้โทษใคร แต่กิเลสค้นหาต่างหากมันให้โทษไป

ฉะนั้น สิ่งที่เราเวลาพระอรหันต์ท่านเห็นฉัน ๕ เห็นใหม่ ท่านถึงดูแลรักษา เพราะอะไร? เวลาท่านเจ็บไข้ได้ป่วย ฉัน ๕ นี้ก็ทับ ภาราหะเว ปัญจักขันธา.. แต่ของพวกที่เรามีกิเลสนะ ขันธมาร ฉัน ๕ เหมือนกัน แต่กิเลสมันใช้ มันเป็นมาร มันเป็นนางพญามาร มันเป็นจ้าวยุทธจักร

แล้วครอบครอง แล้วเอาเราอยู่ในอำนาจของมัน เห็นไหม มันแตกต่างกันตรงนี้ไง ไอ้ตัวฉันซ์ ไม่ใช่โทษ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า

“รูปอันวิจิตรไม่ใช่กิเลส! รูปอันวิจิตรไม่ใช่กิเลส! ตัณหาความทะยานอยากของคนต่างหากมันเป็นกิเลส”

รูปอันวิจิตรมันก็เป็นรูปเก๋ๆ เงินๆ อยู่อย่างนั้นแหละ แต่กิเลสตัณหาความทะยานอยากของเราอยากได้มัน อยากได้มัน อยากสัมผัสมัน อยากเป็นเจ้าของมัน เห็นไหม อันนี้แหละเป็นกิเลส

รูปอันวิจิตรไม่ใช่กิเลส ตัณหาความทะยานอยากของคนต่างหากมันคือกิเลส ชั้นซ์ก็ไม่ใช่กิเลส ชั้นซ์มันเป็นสัตยชาติญาณ เป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่เพราะมนุษย์มีกิเลสต่างหากมันถึงใช้ชั้นซ์นี้ไปทำลายกัน แต่ครูบาอาจารย์ของเราที่เป็นพระอรหันต์ ท่านก็ใช้ชั้นซ์นี้เทศนาว่าการ เพื่อชักนำคนให้ไปทำคุณงามความดี ท่านก็ใช้ชั้นซ์เหมือนกัน แต่จิตใจท่านสะอาดบริสุทธิ์ จิตใจท่านไม่มีกิเลสเหมือนพวกเรา ฉะนั้น ชั้นซ์ถึงเป็นชั้นซ์

นี่เขาว่า “มูมมองของพระอริยเจ้าต่อชั้นซ์ ๕ ใจ”

ชั้นซ์ ๕ มันไม่ใช่โทษหรอก แต่ถ้าเป็นปุถุชนนี่โทษนะ ถ้าไม่ใช่โทษเดี่ยมันจะพานอน เออ.. คิดว่านอนก็ไม่ใช่โทษ คิดว่าขี้เกียจก็ไม่ใช่โทษ เออ.. คิดอะไรก็ไม่ใช่โทษ มันเป็นโทษหมดเลย แต่ถ้าสะอาดแล้วมันไม่ใช่โทษ.. นี่พูดถึงมูมมองของพระอริยเจ้า พูดถึงชั้นซ์นะ

ฉะนั้น นี่คำถามของเขาใจ ถามเรื่อง “ความคิดและชั้นซ์” ฉะนั้น ถ้ามูมมองทางวิทยาศาสตร์ ทางโลกมันเป็นอย่างนี้ นี่เขาเรียกว่ามูมมองแบบปุถุชน มูมมองแบบวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าเป็นธรรมแล้วมันจะมองไปอีกคนละมุม เห็นไหม เวลาเรื่องของปัญญาถึงมีสุตมยปัญญา คือการศึกษาเล่าเรียน จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา นี่เกิดจากการภาวนาล้วนๆ

เกิดจากปัญญาของจิตไม่ใช่ปัญญาสมอง ไม่ใช่สติดี ไม่ใช่วิชาการ ไม่ใช่การกระทำ คั่นคว้านะ แต่เวลามันเกิดความเป็นจริงขึ้นมามันเป็นภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นนี้มันถึงจะเข้าใจเรื่องอย่างนี้ กระบวนการของมันทั้งหมด แล้วจะซาบซึ่งมากกว่าของนี้มีคุณค่ามาก แต่

เวลาบอกว่าให้เขียนมาเป็นวิชาการ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเขียนได้ละเอียดที่สุดแล้ว
ธรรมและวินัยนั่นนะ นี่สิ่งนั้นละเอียดที่สุด เป็นกรอบที่เราก้าวเดินตาม แต่พอไปรู้เข้าไปแล้ว..

นี่ครูบาอาจารย์บอกว่า “สิ่งที่ไม่มีในพระไตรปิฎกอีกมากมายเลย”

องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็บอกว่า “พระไตรปิฎกนี่เหมือนใบไม้ในกำมือ แต่
เวลาความจริงเหมือนใบไม้ในป่า” ความจริงที่มันละเอียดลึกซึ้งกว่านี้ยังอีกมหาศาลเลย ที่นี้พอ
เรารู้จริงเข้าไปแล้วจะเห็นตามความเป็นจริงอันนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่เป็นโลกก็เป็นโลก ฉะนั้น มันถึงมีปริยัติกับปฏิบัติไง ถ้าปฏิบัติแล้วมันต้องรู้
จริง แล้วเห็นจริงตามความเป็นจริงนั้น แล้วมันจะเป็นสมบัติของบุคคลคนนั้น เอวัง